

Erdvilas Adomaitis

Prisiminimai apie Kastį.

Kastis buvo linksmuolis. Visi alpinistai mėgsta šposininkus, pasakorius, tačiau net šitie, rodos, visada linksmi žmonės, kartais sudėtingesnėse situacijose, mirtinai išvargę pasidaro tylūs ar net irzlūs. Kastis net dramatiškiausiais momentais, net, atrodytų, visai netinkamose filosofavimui situacijose išlikdavo nuostabiai ramus, ironiškai žiūrintis tiek į savo bėdas, tiek į kitų karštakošišką įvykių dramtizavimą. Nors Kastytį pažinojau jau seniau, draugavome šeimomis, pirmą kartą kalnuose susitikome 1967 m. Pamyro ekspedicijos į Komunizmo viršukalnę metu. Kastis tada su Jurgiu Zamulaičiu, Vaidu Paliu ir Algju Kepeženu dar buvo jauniausi, mažiausiai patyrę iš tokios sudėtingos ekspedicijos dalyvių. Todėl, kai [Stasys Miglinas](#) Garmo ledyne įkrito į ledo plyšį ir po to jį sužeistą vienam iš mūsų reikėjo malūnsparniu lydėti iš bazinės stovyklos į Dušambė ligoninę, ekspedicijos viršininkas [Kazys Monstvilas](#) liepė traukti burtus tai ketveriukei. Visi žinojo, kad tas, kuriam burtas lems lydėti Stasį, atliks savo pareigą prieš draugą pilnai, be murmėjimo, rūpestingai slaugys lelionės metu, rūpinsis juo ligoninėje. Tačiau kaip gaila palikti kalnus, draugus, tiek mėnesių puoselėtą ir dabar beišsipildančią svajonę, tokį didingą, švytintį, baisų ir viliojantį Komunizmo piką. Trijulė vaikšto nerami, lyg žemę pardavusi, tik Kasčio akys švyti, juokiasi. Tik Kastis linksmas, nerūpestingai gauda mašalus. Burtai išrinko Vaidą, kuris labai nelaimingas mojavo atsisveikindamas ranka, gavęs iš mūsų pažadą, kad visi sudėsim jam bent nuotraukų albumą iš žygio. Tada mes neįkopėme į Komunizmo viršukalnę, nes po tragedijos greta mūsų buvusioje kazachų ekspedicijoje ir sužeistųjų evakuacijos likome vieni Pamyro gilumoje šiek tik palūžę ir pasimetę. Tik kai buvo gauta Alpinizmo federacijos radiograma, įsakanti nutraukti ekspedicijos darbą, baigėsi ginčias ir dvejonės kopti toliau ar nekopti, dauguma ėmė kurti planus, kaip praleistilikusį atostogų laiką: kas prie Juodosios jūros, kas dar į Palangą suspėtų prie šeimos, kas skubėjo namo pakabinti ledkirtį ant sienos. Bazinėje stovykloje sužinojome, kad gelbėjimo darbuose dalyvavę malūnsparniai ir Tovil Daroje stovintis skrenda atgal prie Lenino viršukalnės, kur jie aptarnavo tarptautinę alpiniadą, ir alpiniados vadovybė siūlo mums prisjungti prie daugianacionalinio, virš šimto alpinistų būrio. Kastis pasisiūlė pirmasis. Prie jo prisidėjome dar šešiese, ir štai po savaitės mes jau kopiname į Lenino viršukalnę. Kastis – mūsų mažos grupelės siela. Visur jam linksma, visada jis džiaugiasi gyvenimu. Štai jis iškilmingai atneša paragauti mažytį gabalėlį kumpio, atpjovęs nuo sniego šlaite išraustoje nišoje austrų palikto didžiulio blizgančioje folgoje įpakuoto ir spalvingom etiketėm aplipdyto gal 5 kilogramų kumpio gabalo, štai jis visus rikiuoja fotografuotis prie nukritusio Lipkino lėktuvo griaučių, štai jis šypsosi iš taip gailiai atrodančio išbalusio ir susirietusio lenko, kuris dabar leidžiasi žemyn prilaikomas draugu, ir kuris spalvingas kaip povas su tokiu aplombu apačioje pasakojo apie Karakorumą. Ir kai 5800 m. aukštyje palikę produktų ir inventoriaus atsargą leidžiamės žemyn, Kastis pirmasis sėdasi į sniegą ir kvatodamas lyg bobslėjaus trasa skrieja žemyn. Po savaitės tuo pačiu keliu vėl kopiname aukštyn, tik šį kartą tikslas – eiti iki galo, iki pat Lenino viršūnės. Pavakariais vos vilkdami kojas per gilų sniegą pasiekiamo šturminę stovyklą 6800 m. aukštyje. Pūga siaučia vis smarkiau, už 10 metrų nieko nematyti. Statome palapines, sulindę šiaip taip išsiverdame arbatos; ką apačioje prie turistinio laužo padarytum per keletą minučių, čia atlieki dešimteriopai lėčiau. Skauda galvas, kai kuriuos pykina, aplink viskas nerealu, tik vėtros draskoma palapinė plazda vis stipriau. Šiaip taip sulauktas rytas neatneša nieko gero – pūga nesiliauja, Augustas sirguliuoja, Jurgiui prasideda angina, o tokiame aukštyje ši, atrodytų, vaikiška liga gali turėti labai greitas ir liūdnas pasekmes, apie viršūnės, esančios tik trimis šimtais metrų aukščiau, šturmą negali būti nė kalbos. Po pietų lyg juodos šmėklos iš balto pieno išlenda latvių figūros – jie šiaip ne taip prisikasė iki mūsų, apšalę, visiškai išsekę

po „šaltos nakvynės“. Kastis įtempia į palapinę Peterį Kulį – šis nebeįstaria žodžio, gal rusiškai pamiršo, tik rodo į kojas. Plėšiame su Kasčiu jam šekeltonus, triname pamėlusius prštus, Kastis iš kažkur ištraukia sausas vilnones kojines. Kai latviai pasistato palapines, nuvedame Peterį pas juos. Antroji naktis vėl be miego – vos pradedi snausti, kvėpavimas sulėtėja ir vėl imi lekuoti kaip šuo, kad iš trigubai retesnio oro sugriebtum savo deguonį. Rytą nedelsiant reikia priimti sprendimą – arba aukštyn, arba žemyn. Laukti nebegalima – jėgos senka valandom, dar diena kita ir mes sunkiai benusileisim žemyn. [Vilius Šaduikis](#) priima sprendimą – jei iki 12 valandos vėjas nors kiek neapims ir nepagerės matomumas – leidžiamės žemyn. Šįkart likimas buvo maloningas – 11 valandą per lekiančius debesis pirmąkart šmėsteli viršūnė, vėtra lyg ir silpsta. Pajudame aukštyn. Kelias techniškai visai lengvas, tik tas aukštis. Kiekvienas eina savo tempu, išsibarstome per kokius 300 metrų. Mudu su Kasčiu einame greta. Štai jau netoli ir „kablelis“, paskutinis pakilimas prieš viršūnę, vėjas nurimo ir saulė pasirodė. Mane apėmė kažkokia keistai pakili nuotaika. Staiga žiūriu – Kastis iki pažastų sulindęs į iškorėjusį firną ir juokiasi. Aš nejuokais išsigandau – ko gi jis juokiasi? Gal jam prasidėjo liūdnei pagarsėjusi „linksmoji“ būseną, atsirandanti dideliame aukštyje? . Ko tu juokiesi? – klausiu. „Šiaip sau“, - juokiasi. – „Man labai smagu. Po kojomis man tuščia, negaliu išsikapstyti. Dabar tik pamačiau, kad saulė šviečia“. Šiaip taip išsikrapštę, po valandos jau stovėjome viršukalnėje. Kaip visada viršūnėje, truputį svaigo galva, kaip visada atrodė, jog visas neaprėpiamas pasaulis tau po kojomis... Kai žiemą Lietuvos alpinistų grupė išvažiavo slidinėti į Zakopanę, Kastis buvo entuziastingiausias slalomistas. Jis vis įkalbinėdavo mane neiti pietauti į pansioną, o jei pietaudavom, tai po pietų būtinai grįždavom. Jis aplakstė visus Zakopanės keltuvus, visur nusileisdamas dukart daugiau už kitus, o kai baigdavosi pinigai, skirti tai dienai, eidavo pas Stanislovą, bugelinio keltuvo savininką, padėti vežioti bugelius, už ką tas dykai keldavo Kastį į viršų. Nors programoje ir nebuvo numatyta, tačiau Kasčiui vis knietėjo užkopti nors į vieną Tatrų viršūnę. Jis susipažino su vietos alpinistu Michalu Jogaila (M. Jagiello), kurį prikalbino suorganizuoti bendrą „lenkų – lietuvių ekspediciją“ (taip iškilmingai Kastis pakrikštijo) į Granato viršūnę. Ir štai vieną ankstyvą rytą Jogaila jungtyje su Olševskiu (dabar jie žymūs Lenkijos alpinistai) ir mudu su Kasčiu jau lipam apsnigtomis uolomis, kalam kablius. Ir nors po 6 valandų jau buvom viršūnėje, o vakare – pansionė, Kastis vis negalėjo atsidžiaugti, kad nors Buniukas (taip jis vadino senelę iš tėvo pusės) jo taip ir neišmokė lenkiškai, jis maršrute puikiausiai susikalbėjo su lenkais, ir įkopė į dar vienų kalnų – Tatrų viršūnę. 1970 m. mudu su Kasčiu lydėjome II lietuvių ekspedicijos į Pietvakarių Pamyrą krovinius iš Dušambės į Liangaro kaimą prie Afganistano sienos. Du sunkiai pakrauti sunkvežimiai burzgia nesibaigiančiais serpentiniais su laiks nuo laiko greta gulinčiais senais mašinų griaučiais ir ant uolų pasirodančiais juodojo humoro užrašais: „Zdesj Kolia pojechal priamo“. Trumpomis poilsio valandėlėmis Kastis nesėkmingai bando prisišaukti anapus Pjandžo ant asiliukų ramiai jojančius afganus. Atvykę vieton randame susirinkusius visus ekspedicijos dalyvius gana pesimistiškai nusiteikusius – nėra asilų. Tiksliau sakant, asilų aplinkiniuose kaimeliuose yra, tačiau prieš mus atvyko dar kelios grupės, kurioms irgi reikia asilų kroviniams pergabenti į bazinę stovyklą Kišty Džerobo slėnyje, todėl visi asilai „užfrachtuoti“ keletui dienų į priekį. Kastis siūlo negaišti laiko, linksmi pirmasis kraunasi į kuprinę pusę „asilų normos“, ir po keletos reisų aukštyn-žemyn asilams belieka tik sunkiausi kroviniai. Įkūrę bazinę stovyklą, pradėjome treniruotinius įkopimus. Vieni išėjome į K. Donelaičio viršūnę, Kastis gi būtinai nori įkopti į savo senelio M.K. Čiurlionio vardo viršūnę, į kurią pirmieji įkopė ir suteikė jai pavadinimą mūsų draugai dar 1964 metais. Po šios viršūnės sekė kitos, ir štai mes susiruošėme į Babelio viršūnę, esančią greta Lietuvos viršūnės, V-B sunkumo kategorijos maršrutu. Tai gan keistas maršrutas, šaunantis nuo ledyno daugiau kaip kilometrą į viršų siena, kuri palaipsniui statėja ir prieš pabaigą, maždaug 6 m. aukštyje vietomis tampa atlošianti, o po to netikėtai užsibaigia lėkšta ir plačia ketera, ant kurios užlipi kaip ant stogo.

Po kelių dienų prilipom sunkiausią vietą. Čia į priekį išėjo Kastis, nes jis tada buvo puikios formos, lipo uolomis kaip katinas – greitai, ryžtingai, išnaudodamas mažiausius iškyšuliukus ir plyšelius. Kas 4-5 metrus Kastis kalė kablius, įsegdavo karabinus ir perverdavo turėklinę virvę, kuria pasinaudodami likusieji su kuprinėmis pakildavo iki jo. Ir štai paskutinė virvė – pati sunkiausia, uolos atlošiausios. Kastis kabina kopetėles, randa kažkokį iš toliau nematomą plyšį, traversuoja įstrižai, ir štai jis išlipa „ant stogo“. Iš paskos ir mudu su Rimu. [Augustas Kubilius](#) lipa paskutinis, išseginėdamas virvę ir iškaldamas kablius. Rimas atsisėdęs ramiai suiminėja apsauginę virvę, einančią nuo Augusto. Temsta. Mudu su Kasčiu jau dairomės patogesnės vietos palapinei. Rimas sunerimsta – štai jau 20 minučių, kai Augusto virvė nepajudėjo nė per metrą. Kastis pasilenkia prie prarajos krašto ir šaukia nematomam Augustui: -Augustai! Aū! Ką tu ten veiki? Gal tau pilvą suskaudo, o gal gražių kristalų radai? Augustas kažką atsako, bet labai jau tyliai, lyg jį kas dusintų – nesuprasi. Mes sunerimstam. Greitai įkalam dar pora kablių turėklinei virvei ir Kastis su čiumpančiu mazgu leidžiasi žemyn pažiūrėti, kas gi nutiko Augustui. Po keleto minučių šaukia mane. Nusileidžiu iki Kasčio ir tada suprantu, kad įvyko nelaimė. Tiesiai žemyn į prarają eina įsitempusi kaip styga virvė, kurios gale boluoja kažkoks maišas – tai kybo Augustas. Pasirodo, traversuodamas atlošumą jis iškabino turėklinę virvę, nepasidaręs savisaugos, laikynė išsprūdo, ir jis, padaręs švytuoklę, pakibo ant turėklinės virvės ore keletą metrų nuo uolų. Bandė prisitraukti virvę, bandė įsisiūbuoti iki uolų, kad galėtų į jas įsikabinti, bandė šaukti mus, bet jėgos seko, virvė vis labiau užspausdavo kraujagysles, iš kuprinės bijojo išsinerti, kad kartu neišsinerti ir iš apsaugos juostos, štai jau nejaučia rankų, štai jau dūsta, ir Augustas pradeda galvoti, ką gero jis nuveikęs gyvenime. Mes su Kasčiu stovim ant mažytės lentynėlės, prisirišę krūtines prie kablių, bandom traukti turėklinę virvę – nė krust, per didelę trintis. Jau visai tamsu. Tada Kastis greitai leidžiasi palei virvę, išsegdamas ją iš karabinių. Nors dabar Augustas dar žemiau, bet trintis sumažėja. Kastis vėl pakilo iki manęs, aš per tą laiką jau paruošiau fiksuojančias virves su čiumpančiais mazgais. Traukiame virvę centimetras po centimetro, po keleto metrų pasidaro linksmiau – ištrauksim. Ir Augustas atkunta, nebegalvoja aie žuvusį maskvietį Kimą, prieš šešerius metus kitoje slėnio pusėje panašiai prakabojusį pusantros paros, ima duoti patarimus. Tai jau gerai. Ir kaip gerai, kad šalia Kastis, niekada napanikuojantis, visada išradingas, lyg ir lėtas, bet kai reikia – greitas ir ryžtingas. Po pusvalandžio Augustas jau buvo viršuje, po paros – bazinėje stovykloje, o kai darėme bendrą grupės nuotrauką su dviem sukryžiuotais ledkirčiais priekyje, Augustas net pabandė nejautriais pirštais suspausti ledkirtį. Kastis taip ir užrašė antroje pusėje tos nuotraukos: „Apie tai, kaip Augustas laikė ledkirtį 1970 metais Pamyre“. Grįžę į bazinę stovyklą, radome mūsų belaukiančius kijeviečius, kurie siūlo dviems iš mūsų kopti su jų grupe į Tadžikistano piką (6505 m.) šeštos sunkumo kategorijos maršrutu, kadangi jų draugas susirgo ir jie negali kopti tokiu sudėtingu maršrutu keturiese. Išeiti reikia rytoj. Nors man toks įkopimas būtų leidęs užbaigti vykdyti sporto meistro normatyvus, aš atsisakiau – per daug pavargęs, nepažįstama grupė. Kastis paprašė leisti pagalvoti iki ryto. Rytą jis jautėsi žvaliai, visai pailsėjęs, tuo metu, kaip minėjau, buvo puikios sportinės formos, todėl sutiko. Po dviejų savaitių Kastis pasivijo mus Dušambėje, sėkmingai įkopęs į Tadžikistano piką ir tapęs bene devintuoju Lietuvos aplinistu, praėjusiu VI sunkumo kategorijos, aukščiausios Tarybų Sąjungoje, maršrutu. Man atrodo, kad tada Kastis ypač susižavėjo alpinizmo sportine puse. Alpinizmas, kaip ir kalnai, yra labai įvairus. Pirmą kartą patekęs į kalnus naujokas grožisi jais, kaip grožėtusi jūra ar mėnuliu. Instruktoriaus užvestas ant viršūnės, pajutęs pergalės džiaugsmą, pamato, kad kitos viršūnės gražesnės, kelias į jas sunkesnis. Po keleto metrų supranta, kas gi jį taip traukia į kalnus, ką duoda žmogui kalnai ir ko iš jo reikalauja. „Siekdamas viršūnės, verždamasis į tai, kas neaprepiama, žmogus nugali, įgyja ir teigia visų pirma pats save“, - sakė prancūzų alpinistas Liusjenas Devi. Kas kartą turi būti vis sunkiau, kuo sunkesnės kliūtys įveiktos, tuo šis sportas darosi prasmingesnis. Juk žmogus, kuris viską

lengvai pasiekia, retai būna laimingiausias žmogus. Kastis, man rodos, tada ypač stipriai pajuto tą svaiginantį sunkios pergalės jausmą, tą kerintį potraukį veržtis į priekį. 1971 metų vasarą turėjo vykti Lietuvos alpinistų ekspedicija į Komunizmo viršūnę. Kastis nerimsta nuo pavasario, kviečia balandžio mėnesį važiuoti pasitreniruoti į Krymo uolas. Išvažiavome keturiese su žmonomis. Kastis tempia į uolas jau ankstyvą rytą. Aš norėčiau pasideginti, pasimaudyti, bet atbėga Kastis, apsikarstęs kabliais ir kopetėlėmis, jau suradęs sunkų maršrutą, kuriuo ir užlipti atrodo neįmanoma, tačiau Kastis tik juokiasi. Gegužės gale Kastis su Laima išvažiavo į „Ala-Arčos“ stovyklą Tian Šanyje. O birželio mėnesį gavome iš Kasčio laišką. „Turiu naujieną – oras tuoj pasitaisys maždaug savaitei, – rašė Kastis. – Turbūt sulaipiosiu per tą laiką į dvi viršūnes. Ką tik buvo užsukęs didelis aukštuminės klasės žinovas Kočetovas ir „paskyrė“ mūsų komandai minimum trečią vietą Sąjungoj už planuojamą Komunizmo „šešiukę“, nes tadžikai neužlipsią ten, kur padavė paraišką. O Revoliucijos pikas tikrai nebūsiąs konkurentu, nors aš dėl to abejojau. Visi iš mano prognozių šiek tiek šaiposi, bet, matyt, tik dėl to, kad patys negali to padaryti. Taigi, nosis aukštyn. O dabar leiskite atsisveikinti. Kastis“. Tai buvo paskutinis Kasčio laiškas.